

ALKOHOLITUTKIMUS- SÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS

2015

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS

2015

MANNERHEIMINTIE 168b, HELSINKI

PL 30, 00271 HELSINKI

www.alkoholitutkimussaatio.fi

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

HALLITUS 2014 - 2016:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, tutkimusprofessori

VARAPUHEENJOHTAJA

Erkki Vuori, professori emeritus

JÄSENET

Heini Kainulainen, yliopistonlehtori

Esa Korpi, professori

Markku Koulu, professori

Pia Mäkelä, erikoistutkija

Elianne Riska, professori

Leena Sokolowski, vastuullisuusasiantuntija

Helena Vorma, lääkintöneuvos

TYÖVALIOKUNTA 2014 - 2016:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, tutkimusprofessori

JÄSENET

Markku Koulu, professori

Elianne Riska, professori

Erkki Vuori, professori emeritus

ASiantuntijat

Pia Mäkelä, erikoistutkija

Solja Niemelä, professori

Sami Pirkola, professori

RAHAPELITUTKIMUSVALIOKUNTA 2014- 2016:

PUHEENJOHTAJA

Pertti Alasuutari, professori

JÄSENET

Kari Haavisto, neuvotteleva virkamies 9/2015 asti

Visa Heinonen, professori

Markku Koulu, professori

Tuuli Lahti, erikoistutkija

Antti Murto, asiantuntija 9/2015 lähtien

Susanna Raisamo, erikoistutkija

Kati Rantala, tutkimusjohtaja

Kari Vesala, lehtori

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA:

Tommi Lintonen, dosentti

SISÄLLYS

YLEISKATSAUS	5
HALLINTO	6
TUTKIMUSTOIMINTA	7
SÄÄTIÖN TUKEMAT VÄITÖSKIRJAT	7
TUTKIMUSSOPIMUKSET	8
APURAHAT	15
ALKOHOLITUTKIMUKSEN HENKILÖKOHTAISET TYÖSKENTELYAPURAHAT.....	15
ALKOHOLITUTKIMUKSEN TUTKIMUSSOPIMUKSET.....	16
RAHAPELITUTKIMUSAPURAHAT.....	18
MUU TOIMINTA	19
TALOUS	19
LÄHIPIIRITOIMET	19
SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ JULKAISUJA	20
VÄITÖSKIRJAT	20
VERTAISARVIOIDUT ALKUPERÄISARTIKKELIT KANSAINVÄLISISSÄ TIEDEJULKAISUISSA	20
VERTAISARVIOIDUT ALKUPERÄISARTIKKELIT KANSALLISISSA TIEDEJULKAISUISSA	22
MUUT JULKAISUT	22

YLEISKATSAUS

Vuonna 1950 perustettu Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee sellaista tieteellistä tutkimusta, jonka kohteena on alkoholin käyttö yleensä tai alkoholi yksilön ja yhteiskunnan ongelmana. Raittiustutkimus ja alkoholitutkimukseen liittyvä huumausainetutkimus sekä erilaisista riippuvuuksista aiheutuvien haittojen, ongelmien, ehkäisyn ja hoidon tutkimus voivat kuulua säätiön toiminnan piiriin. Alkoholitutkimussäätiö on hallinnollisesti itsenäinen, yleishyödyllinen säätiö.

Tutkimusapurahoja voitiin myöntää noin 27 % haetusta 2 047 172 eurosta. Alkoholitutkimukseen myönnettyjen uusien apurahojen summa on yhteensä 280 160 euroa. Lisäksi jatkettiin kahdeksan tutkimussopimusprojektin rahoittamista aikaisempien päätösten mukaisesti 91 695 eurolla. Alkoholitutkimussäätiö myönsi lisäksi erityismäärärahoista rahapeliongelmiä koskeviin tutkimuksiin apurahaa 268 511 euroa.

Suurimmat apurahat kohdennettiin kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen alueella *Raija-Leena Punamäen* ja *Marjo Flyktin* hankkeelle ”Äidin huumeriippuvuus ja lasten emotionaalinen, kognitiivinen ja psykofyysinen kehitys kouluiässä: intervention ja välittävien mekanismien rooli” ja terveyden tutkimuksen alueella *Nina Kaminen-Aholan* ja *Heidi Marjosen* hankkeelle ”Raskaudenaikaisen alkoholi-altistuksen vaikutus sikiön geenien säätelyyn ja kehitykseen”. Rahapeliongelmiä tutkimuksen alueella merkittävimmän rahoituksen sai *Ville Oinon* hanke ”Rahapeliiriippuvuuden neurobiologiset taustatekijät: opioidijärjestelmän ja alkoholiriippuvuusperimän merkitys”.

Alkoholitutkimussäätiön tukea saaneita väitöskirjoja julkaistiin vuoden 2015 aikana yksi. Vertaisarviointimenettelyn läpikäyneitä uusia artikkeleita ilmestyi kansainvälisissä julkaisusarjoissa 23 ja kotimaisissa sarjoissa kaksi. Lisäksi ilmestyi yhdeksän muuta julkaisua. Säätiö järjesti yhteistyössä Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan kanssa viestintäkoulutusta rahoittamilleen apurahatutkijoille.

Tilikaudelle 2016 säätiön valtionavustus pieneni 50 000 eurolla ja toimintakustannusten lisäksi säätiön on vähennettävä tutkimusapurahojen jakoa. Säätiön sopimus rahapeliongelmiä tutkimuksesta umpeutui tilikauden lopussa ja uutta yhteistyösopimusta koskevat neuvottelut on aloitettu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Alkoholitutkimussäätiö toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tiloissa Helsingissä osoitteessa Mannerheimintie 168b.

HALLINTO

Säätiön hallitus oli kertomusvuonna seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet professori *Esa Korpi*, erikoistutkija *Pia Mäkelä*, tutkimusprofessori *Jussi Simpura* ja lääkintöneuvos *Helena Vormo*; Tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät jäsenet tutkija *Heini Kainulainen*, professori *Markku Koulu*, professori *Elianne Riska* ja professori *Erkki Vuori*; Alko Oy:n nimeämä jäsen vastuullisuusasiantuntija *Leena Sokolowski*. Hallituksen puheenjohtajana toimi *Jussi Simpura* ja varapuheenjohtajana *Erkki Vuori*.

Työvaliokuntaan kuuluivat hallituksen jäsenet *Koulu*, *Riska*, *Simpura* ja *Vuori*, puheenjohtajana *Simpura*. Säätiön ulkopuolisina asiantuntijoina työvaliokunnassa toimivat erikoistutkija *Pia Mäkelä*, professori *Solja Niemelä* ja professori *Sami Pirkola*. Tutkimusjohtajana ja sihteerinä toimi *Tomi Lintonen*. Tilintarkastajana oli KHT *Janne Elo* tilintarkastusyhteisö Tuokko Oy:stä. Taloushallintoa hoiti *Visma Services Oy*.

Rahapelitutkimusvaliokuntaan kuuluivat Alkoholitutkimussäätiöstä tutkimusjohtaja *Tomi Lintonen* ja hallituksen jäsen, professori *Markku Koulu*. Säätiön ulkopuolisina asiantuntijoina toimivat akatemiaprofessori *Pertti Alasuutari* Tampereen yliopistosta, neuvotteleva virkamies *Kari Haavisto* 9/2015 asti ja *Antti Murto* siitä alkaen sosiaali- ja terveysministeriöstä, professori *Visa Heinonen* Helsingin yliopistosta, erikoistutkijat *Tuuli Lahti* ja *Susanna Raisamo* Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, tutkimusjohtaja *Kati Rantala* Oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta ja lehtori *Kari Vesala* Helsingin yliopistosta. Toimikunnan puheenjohtajana oli *Alasuutari*.

Hallitus kokoontui kaksi kertaa, työvaliokunta neljä kertaa ja rahapelitutkimusvaliokunta yhden kerran.

TUTKIMUSTOIMINTA

SÄÄTIÖN TUKEMAT VÄITÖSKIRJAT

Esti Laaksonen: Alkoholiriippuvuuden hoitotulokseen vaikuttavat tekijät

Alkoholin ongelmakäyttäjiä arvioidaan Suomessa olevan noin 20 prosenttia ja alkoholiriippuvaisia noin 10 prosenttia. Usein alkoholin liikkakäyttöön liittyy myös tupakointi. Ongelmina ovat olleet lääkkeiden vähäinen käyttö käytännön työssä, sekä heikko hoitoon sitoutuminen. Tämän tutkimuksen päätavoitteena oli tutkia yhdistelmähoidon (lääkitys ja kognitiivinen käyttäytymisterapia) tehoa alkoholiriippuvuuden hoidossa terveyskeskuksissa, työterveydenhuollossa ja A-klinikoissa. Hoitotutkimuksessa, jonka kokonaiskesto oli 2.5 vuotta, vertailtiin kolmea alkoholiriippuvuuden hoitoon tarkoitettua lääkettä (naltreksoni, akamprosaatti tai disulfiraami). Lisäksi käytettiin tähän tutkimukseen laadittua, kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan perustuvaa, potilaalle tarkoitettua opaskirjaa: Voittajana Perille. Lisäksi selvitettiin alkoholin kulutuksen vähenemisen vaikutusta elämänlaatuun, mielialaan sekä tupakointiin. Naltreksonilääkityksen tehoon vaikuttavia tekijöitä tutkittiin selvittämällä makeamieltymyksen vaikutusta hoidon onnistumiseen. Lisäksi selvitettiin potilaiden sitoutumista hoitoon, ja tarvittaessa otettavan naltreksonin käytön tunnollisuutta sekä juomishimon vähenemistä. Tutkimukset osoittivat, että potilaat, jotka käyttivät yhdistelmähoitoa, vähensivät merkittävästi alkoholin käyttöään ja heidän elämänlaatunsa parani. Disulfiraami oli tehokkaampi kuin muut tutkimuksessa käytetyt lääkkeet vähentämään runsasta juomista, juomisen aloittamista, viikoittaista alkoholinkulutusta sekä lisäämään raittiiden päivien määrää säännöllisen lääkityksen aikana (3 kk), ja tarvittaessa otettavan lääkekäytön (lääke otetaan, jos riski juomisen aloittamiseen on suuri) aikana (9 kk), mutta ryhmien väliset erot alkoivat tasoittua 6 kk kohdalla. Lisäksi osoitettiin, että disulfiraamilääkkeellä voisi olla vaikutusta tupakoinnin lopettamiseen. Makeamieltymyksen ja naltreksonin tehon välillä pystyttiin osoittamaan yhteys. Naltreksoni tehoi paremmin, jos oli mieltynyt makeaan. Ero makeamieltymyksessä saattaa olla yksi selitys sille, miksi naltreksoni ei näyttäisi tehoavan kaikille alkoholiongelmaisille. Naltreksonilääkkeen ottaminen vain tarvittaessa lisäsi hoitoon sitoutumista ja lääkkeen tehoa. Huonoimmin hoitoon sitoutuivat potilaat, joilla oli enemmän alkoholiriippuvuuden aiheuttamia oireita, vahva alkoholin himo, jotka eivät kyenneet pitämään juomapäiväkirjaa, sekä työttömät ja nuoret potilaat. Alkoholiriippuvuuden haittoja voi vähentää lääkehoiton, kognitiivisen käyttäytymisterapian ja hyvän hoitoon sitoutumisen avulla. Hoidosta saatava hyöty on todennäköisesti pitkäaikainen, koska osa myönteisistä tuloksista säilyi yli kaksi vuotta. Tässä tutkimuksessa käytetty hoito-ohjelma on selkeä ja mahdollinen toteuttaa suomalaisessa terveydenhuollossa.

TUTKIMUSSOPIMUKSET

Säätiön sopimustutkimukset ovat edistyneet seuraavasti:

221 *Sekakäyttöön liittyvät kuolemat: trendit, lääkkeiden päihdekäyttö ja riskien hallinta.*

Väitöstutkimuksessa tarkastellaan huumeisiin ja huumeiden, alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttöön liittyviä kuolemia. Aikaisempi päihdetutkimus on keskittynyt pääasiassa yksittäisen päihteen käyttäjiin ja haittoihin, ja sekakäyttöä on tutkittu vähän. Kuitenkin eri päihhteiden samanaikainen tai rinnakkainen käyttö on hyvin tavallista. Tilastojen mukaan Suomen huumetilanne on ollut viime vuodet varsin vakaa. Poikkeuksen muodostavat huumeiden käyttöön liittyvät kuolemat, jotka ovat lisääntyneet vuodesta 2003. Tätä on selitetty lääkeopioidimyrkytysten lisääntymisellä, erityisesti buprenorfiinien, bentsodiatsepiinien ja alkoholin yhteismyrkytyksillä. Suomi ei ole tässä kehityksessä yksin, sillä reseptilääkkeiden päihdekäyttö on lisääntynyt nopeasti länsimaissa viime vuosikymmenten aikana. Väitöskirja vastaa näitä teemoja a) tutkimalla sekakäyttökuolemien trendejä Suomessa, b) vertailemalla sekakäyttökuolleisuutta eri sosioekonomisissa ryhmissä, c) arvioimalla lääkeresepitien ja sekakäyttökuolemien välistä yhteyttä, ja d) tarkastelemalla käyttäjien näkemyksiä sekakäyttöriskeistä. Vuoden 2015 aikana tutkimuksen tuloksia on esitelty Lisbon Addictions -konferenssissa ja kotimaisissa seminaareissa. Tutkimustuloksia on julkaistu vertaisarvioidussa artikkelissa. Tutkija oli vanhempainvapaalla tammi-huhtikuun 2015. Tutkija: *Sanna Rönkä*, Helsingin yliopisto.

222 *Opioidireseptorien merkitys alkoholiriippuvuuden kehittämisessä - ilmentymisen lisäämisen ja estämisen vaikutus alkoholin juomiseen.*

Alkoholiriippuvuuden kehittymisen ja alkoholin juomisen säätelyn taustalla vaikuttavat biologiset mekanismit ovat suurelta osin vielä selvittämättä. Aivojen usean eri välittäjäainejärjestelmän tiedetään osallistuvan alkoholin vaikutusten välittämiseen. Alkoholia runsaasti juovilla AA (Alko Alcohol) ja alkoholia välttäville ANA (Alko, Non-Alcohol) -rottakannoilla tehdyt tutkimukset viittaavat opioidergisen järjestelmän olevan merkittävässä roolissa alkoholin juomisen säätelyssä. Tutkimalla alkoholin mielihyvää välittävän mielihyväradan eri aivoalueita, kuten accumbens tumaketta tai ventraalista pallidumia, pystytään tarkemmin selvittämään opioidergisen järjestelmän merkitystä alkoholin juomisessa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää opioidergisen järjestelmän, erityisesti μ - ja κ -opioidireseptoreiden roolia alkoholin juomisen säätelyssä AA-rottakantaa apuna käyttäen. Mielihyväradan päätepisteen ajatellaan olevan ventraalinen pallidumi. Kuluneen vuoden aikana tutkimme ventraalisen pallidumin μ -opioidireseptoreiden roolia alkoholin juomisessa. Tutkimuksessa käytettiin AAV-virusvektoreita, jotka yli-ilmentävät μ -opioidireseptorigeeniä (AAV-MOR) kohdeivoalueessa. AAV-virusvektoreiden etu farmakologisiin aineisiin nähden on

niiden pitkäaikainen teho. Vapaaehtoisesti 10 % alkoholiliuosta juoville AA-rotille annosteltiin ventraaliseen pallidumiin joko AAV-MOR –virusvektoria tai kontrolliryhmissä joko GFP-merkkigeeniä yli-ilmentävää virusvektoria tai vehikkeliä. Käsittelyn vaikutusta tutkittiin rajoitetussa alkoholin juomisen mallissa viiden viikon ajan. Lisäksi selvitimme, miten systeemisesti annosteltu opioidiantagonisti naltreksoni tai –agonisti morfiini vaikuttavat virusvektorikäsittelyn saaneiden rottien alkoholin juomiseen. Virusvektorien biologisen toimivuuden selvitimme qPCR:n ja immunohistokemiallisten värjäysten avulla. Tulosten perusteella eri käsittelyn saaneiden rottien alkoholin kulutuksen välillä ei ollut eroa viiden viikon seurantajakson aikana. Sen sijaan AAV-MOR –virusvektoria saaneet rotat olivat herkempiä naltreksonin alkoholin juomista laskevalle vaikutukselle kuin kontrolliryhmät. Morfiinikäsittely ei sen sijaan aiheuttanut eroja eri ryhmien välillä vaan se nosti alkoholin juomista yhtä paljon jokaisessa ryhmässä. Tulosten perusteella ventraalisen pallidumin opioidergisillä mekanismeilla vaikuttaa olevan merkitystä alkoholin juomisen säätelyssä. Tutkimukset tähtäävät väitöskirjaan. Tutkija: *Johanna Uhari*, Helsingin yliopisto. (johanna.uhari@helsinki.fi)

224 Raskausaikaisen alkoholi-altistuksen vaikutus sikiön geenien säätelyyn ja kehitykseen.

Hypoteesimme mukaan sikiön altistaminen alkoholille vaikuttaa epigenomin muodostumiseen, geenien säätelyyn ja saa näin aikaan pysyviä rakenteellisia sekä toiminnallisia muutoksia. Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää miten alkoholi saa aikaan jälkeläisissä sikiöaikaisen alkoholi-altistuksen aiheuttamat oireyhtymät (FASD) sekä löytää lasten ilmiänsua ennustavat biomarkerit. Näin voisimme parantaa mahdollisuuksia lasten varhaiseen diagnoosiin ja kehityksen tukeen. Käytämme tutkimuksessamme apuna hiirimallia ja julkaisimme keväällä 2015 työn alkuraskauden alkoholi-altistuksen vaikutuksista sikiökehitykseen (Marjonen ja muut, PLoS One). Osoitimme alkoholi-altistuksen muuttavan hiirenpoikasten oppimiselle ja muistille merkittävän hippokampuksen epigeneettisiä merkkejä, geenien toimintaa ja kokoa. Kehityksellisesti tämä ajanjakso vastaa ihmisellä raskauden ensimmäisiä kolmea tai neljää viikkoa hedelmöityksestä hermoston kehityksen alkuun. Lisäksi huomasimme samankaltaisia muutoksia geenien toiminnassa kolmessa eri kudoksessa: hippokampuksessa, luuytimessä ja hajuepiteelillä. Tulos viittaa siihen, että alkoholi muuttaisi geenien säätelyä jo varhaisessa vaiheessa, mahdollisesti kantasoluissa. Näin muutokset olisivat nähtävissä alkoholille altistuneen yksilön useissa eri kudoksissa. Tämä helpottaisi alkoholivaurioiden diagnosointia. Hiirimallin lisäksi olemme aloittaneet tutkimukset epiFASD-tutkimuksessa kerätyillä näytteillä. Otamme talteen synnytyksen yhteydessä biologisia näytteitä alkoholille altistuneista lapsista ja heidän vanhemmistaan sekä verrokeista. Tulokset ovat erittäin mielenkiintoisia: olemme löytäneet alkoholille altistuneiden istukoiden epigenomissa sekä geenien toiminnassa merkittäviä muutoksia ja näihin muutoksiin vaikuttaa merkittävästi lapsen genotyyppi. Tutkija: *Nina Kaminen-Ahola*, Helsingin yliopisto. (nina.kaminen@helsinki.fi)

226 *Nuoret ja muuttuva kontrollikulttuuri – Rikoskäyttäytymisen, alkoholin juomisen ja julkisen tilan käytön sosiaalista kontrollia.*

Sosiologian alan väitöskirjatutkimuksen aiheena on alaikäisiin nuoriin kohdistuva sosiaalinen kontrolli. Tutkimus tarkastelee nuorten kokemuksia ja näkökulmia yksityisen turvallisuusalan toimijoiden ja poliisin puuttumistoiimiin nuorten alkoholin juomiseen, normirikkomuksiin ja vapaa-ajan viettoon. Lähtökohtana on huomio poliisikontrollin lisääntymisestä, vaikka alaikäisten rikoskäyttäytyminen tai alkoholinkäyttö ei ole lisääntynyt. Myös yksityisen turvallisuusalan roolin kasvu nuorten kaupunkitilan kontrollissa herättää kysymyksiä yksityisen ja julkisen rikoskontrollin eroista ja nuorten suhteista toimijoihin. Poliisikontrollin tasapuolisesta kohdistumisesta eri väestöryhmien välillä ja ihmisten luottamuksesta rikosoikeusjärjestelmään keskustellaan kriminologian kentällä. Tutkimus tuo uutta näkökulmaa näihin keskusteluihin keskittymällä poliisin ohella myös yksityiseen turvallisuusalaan. Hankkeen pääkysymykset ovat: 1) Kohdistuuko kontrolli tasapuolisesti eri sosiodemografisten ryhmien välillä vai onko nuorten ryhmiä, jotka nähdään helpommin riskinä? 2) Miten nuoret muodostavat käsityksiä luottamuksesta kontrollitoimijoihin? Ovatko onnistuneet ja luottamusta rakentavat kohtaamistilanteet mahdollisia, kun tarkastellaan puuttumistilanteita nuorten alkoholinkäyttöön? 3) Millaisia eroja on nuorten käsityksissä luottamuksesta yksityisen turvallisuusalan ja poliisin välillä? Artikkeliväitöskirjan kolme artikkelia on julkaistu kansainvälisissä lehdissä ja viimeinen artikkeli on viimeistelyvaiheessa. Hankkeessa käytetään monimenetelmällistä otetta (mixed methods). Kvantitatiivisena aineistona on Nuorisoriikollisuuskysely (NRK-2008), johon vastasi 5826 15–16-vuotiaasta nuorta. Tutkimus tuo esiin, että poliisin ja vartijoiden puuttumistoi-
menpiteet olivat hyvin yleinen kokemus nuorille. Tulosten mukaan tietyt sosiodemografiset piirteet lisäsivät poliisi- tai vartijakohtaamisen riskiä (ammattikouluun suuntaavat nuoret, ei-ydinperheissä asuvat ja kaupungeissa asuvat nuoret). Tulos säilyi normirikkomusten vakioimisen jälkeen, mikä viittaa kontrollin valikoivaan kohdistumiseen. Lisäksi humalajuominen ja rikoskäyttäytyminen olivat yhteydessä kiinnijäämiseen. (I ja II artikkelit, julkaistu.) Kvalitatiivisena aineistona on 14–17-vuotiaiden kanssa toteutetut ryhmähaastattelut (9 haastattelua, 31 nuorta). Hankkeen III artikkelissa analysoidaan narratiivisesti nuorten tarinoita onnistuneista ja epäonnistuneista kohtaamistilanteista, joissa poliisi tai vartijat puuttuvat nuorten alkoholinjuomiseen kaupunkitilassa. Artikkelin nosti esiin, että keskeistä luottamuksen rakentamisessa nuorten ja kontrollitoimijoiden välille on se, miten nuorten alkoholinkäyttöön puututaan. Nuoret ymmärsivät, että alaikäisten alkoholinkäyttöön puuttuminen kuuluu poliisin työnkuvaan. Nuorille oli tärkeää ystävällinen, rauhallinen, nuorten näkökulman huomioiva ja nuoria kunnioittava vuorovaikutus. Luottamusta haastoivat aggressiiviset kohtaamistilanteet, joissa kontrollitoimijat eivät hallinneet tunteitaan, sekä tilanteet, joissa heidän toiminta koettiin välinpitämättömänä. Tutkimus toi uusia tuloksia prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden tutkimuskentälle kes-

kittyessään nuoriin, painottamalla kontrollitoimijoiden tunnetilan ja rauhallisuuden merkitystä sekä keskittymällä poliisin lisäksi yksityiseen turvallisuusalaan. IV artikkeli käsittelee luottamusta vertailemalla nuorten käsityksiä yksityisestä turvallisuusalasta ja poliisista (teema-analyysi). Artikkelissa luottamuksen rakentumista tarkastellaan kahdella eri tasolla: kohtaamistilanteet poliisien ja vartijoiden kanssa ja yleisempi luottamus näihin instituutioihin. Luottamus nuorten ja aikuisten välillä on tärkeää, sillä epäreiluksi koettu kohtelu voi lisätä konflikteja ja vaikuttaa nuoren käsitykseen, kunnioitetaanko häntä yhteiskunnassa. Tutkimus on alkanut vuonna 2011 ja sen toteutus jatkui säätiön rahoituksella vuoden 2012 toukokuusta alkaen. Vuoden 2015 aikana tutkija viimeisteli ja julkaisi III artikkelin. Lisäksi tutkija kirjoitti nuorten kanssa työskenteleville suunnatun suomenkielisen artikkelin (tulossa 2016). Jakson aikana tutkija jatkoi haastatteluaaineiston analyysiä ja aloitti kirjoittamaan hankkeen viimeistä (IV) artikkelikäsitelmää. Artikkelin tarkoitus lähettää arvioitavaksi vuoden 2016 alussa. Tutkija aloitti artikkeliväitöskirjan yhteenveto-osuuden kirjoittamisen. Hankkeen tuloksia on esitelty Sosiologipäivillä Helsingissä, Nuorisotutkimuspäivillä Tampereella sekä luennoimalla HY:n avoimen yliopiston luontosarjalla ja Turun yliopistossa. Lisäksi tutkija esitelmöi Lautamiesyhdistyksen Nuoret lainrikkoina -seminaarissa Helsingin käräjäoikeudessa. Tutkija osallistui säätiön rahoittamana yhden päivän viestintäkoulutukseen, jonka säätiö järjesti yhteistyössä Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan kanssa. Tutkija: *Elsa Saarikkomäki*, Helsingin yliopisto. (elsa.saarikkomaki@helsinki.fi)

227 *Vanhempien päihdeongelmien yhteys lapsen huono-osaisuuden kasautuviin riskitekijöihin teini-iässä.*

Sosiologian alan väitöstudiumissa tarkastellaan vanhempien päihdeongelmiin liittyvää ja lapselle mahdollisesti siirtyvää huono-osaisuutta eri näkökulmista. Tutkimuksen taustalla on havainnot alkoholin kulutuksen kasvusta etenkin vanhemmuuskäisillä naisilla viimeisten neljänkymmenen vuoden aikana, ja huumeiden käytön lisääntymisestä ja vakiintumisesta aiempaa korkeammalle tasolle 1990-luvun aikana. Vanhempien haitallinen päihteiden käyttö lapsen kasvuympäristössä on merkittävä lapsen hyvinvointiin vaikuttava tekijä, joka voi kietoutua myös muihin ongelmiin kuten vanhempien mielenterveysongelmiin ja perheen toimeentulovaikeuksiin. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää vanhempien päihdeongelmien yhteyttä lapsen terveydellisen, sosiaalisen ja taloudellisen huono-osaisuuden riskitekijöihin lapsen syntymästä 20 vuoden ikään saakka. Tutkimuksen aineistona on laaja viranomaisrekistereihin perustuva aineisto kaikista Suomessa vuonna 1991 syntyneistä lapsista ja heidän biologisista vanhemmistaan. Aineisto mahdollistaa kohortin seurannan vuoteen 2011 saakka. Analyysimenetelmänä käytetään pitkittäisaineistolle sopivia tilastoanalyysijä. Vuonna 2015 tutkimusta tehtiin tutkimussopimuksella. Vuoden 2015 aikana kaksi artikkelikäsitelmää kirjoitettiin lähes valmiiksi ja tutkimushankkeen tuloksia esiteltiin kahdessa kansainvälisessä konferenssissa. Käsitelmistä

ensimmäinen käsittelee päihdeongelmaisten vanhempien lasten koulutautumista. Toinen keskittyy tarkastelemaan vanhempien päihdeongelmien yhteyttä perheen hajoamisen riskiin. Tutkimushankkeen tuloksia esiteltiin Kettil Bruun Societyn konferenssissa Münchenissä, Saksassa 1.6.2015 otsikolla ”Fragility of families with parental substance abuse”. Lisäksi tuloksia esiteltiin KBS teemakokouksessa Alcohol’s harm to others Helsingissä 16.9.2015 otsikolla ”Effects of parental substance abuse on educational attainment of children”. Vuonna 2016 tavoitteena on kirjoittaa viides artikkelikäsitelmäkirjoitus sekä väitöskirjan yhteenveto. Tutkija: *Marke Jääskeläinen*, Helsingin yliopisto. (marke.jaaskelainen@thl.fi)

229 *Neuroinflammaation vaikutus alkoholinkulutukseen hiirimallissa; P2RX7-reseptorin merkitys.*

Immuunijärjestelmän on havaittu säätelevän alkoholin akuutteja ja kroonisia vaikutuksia ja neuroinflammaatio saattaa vaikuttaa myös alkoholismien kehittymiseen. Alkoholistien aivoissa nähdään immuunijärjestelmän toimintaan liittyvien geenien ekspressiomuutoksia postmortem. Viimeaikainen prekliininen tutkimus yhdistää neuroimmuunisignaloinnin ja alkoholin kulutuksen. Esimerkiksi immuunijärjestelmän poistogeenihiirien alkoholinkulutuksessa on muutoksia. Tutkimusprojektimme tavoitteena onkin selvittää, miten voimistunut immuunisignalointi vaikuttaa alkoholinkulutukseen, etanoliherkkyyteen ja muokkaa aivojen palkkiojärjestelmää. Hyödynnämme tutkimuksessamme lipopolysakkaridi (LPS)-inflammaatioaltistusta, jonka on raportoitu lisäävän C57Bl/6J-hiirten vapaaehtoista alkoholinkulutusta. Ensimmäisissä juontikokeissamme (kahden pullon, 24 tunnin vapaavalintainen alkoholin juominen, nousevat etanolikonsentraatiot) LPS-käsittely kuitenkin vähensi hiirten alkoholinkulutusta korkeilla etanolikonsentraatiolla. Ristiriitaisten tulosten takia pystyimme toisen alkoholinkulutusta mittaavan koasetelman, drinking in the dark (DID)-juontikoeomallin. Tässä neljän tunnin juontimallissa havaitsimme että LPS (1 mg/kg)-käsittely lisäsi 20 % (v/v), mutta ei 15 %, alkoholin kulutusta vielä kaksi kuukautta käsittelyn jälkeenkin. Tämän lisäksi myös toistetut LPS (0.2-0.5 mg/kg)-käsittelyt, jotka annettiin juontialtistusten välissä, lisäsivät alkoholinkulutusta (20 % etanoli). Yhdessä jo aiemmin raportoitujen havaintojen kanssa tuloksemme osoittavat, että kirjallisuudessa kuvattu LPS-inflammaatiohaasteeseen perustuva alkoholin kulutuksen kasvun malli vaatii laboratoriokohtaista muokkausta. DID-juontimallissa havaitsimme naltreksonin ja mikrogliasoluja inhiboivan minosykliinin vähentävän alkoholinkulutusta. Kuitenkin näyttää siltä, että osa minosykliinin alkoholinkulutusta vähentävistä vaikutuksista välittyy yleensä juomisen, myös veden kulutuksen, vähentymisen kautta. Tulevissa kokeissa tarkennamme alkoholinkulutusta lisänneiden LPS-käsittelyjen (yksi kerta, toistetut annostelut) vaikutuksia DID-mallissa (20 % etanoli) sekä käytämme samoja LPS-käsittelyjä muissa käyttäytymiskokeissa. Neuroinflammaation vaikutusta etanolin aiheuttamaan mielihyvään tutkitaan etanoliehdollistetussa paikkapreferenssitesteissä sekä aivojen palkkio-

vasteen muutoksia mittaavalla intrakraniaalisen itsestimulaation menetelmällä. Tämä väitöskirjaan tähtäävä tutkimus on aloitettu huhtikuussa 2013. Tutkijat: *Mira Lainiola* ja *Anni-Maija Linden*, Helsingin yliopisto.

231 *Gliasolulinjaperäisen hermokasvutekijän merkitys alkoholihimossa.*

Alkoholivieroituksen jälkeen usein retkahdetaan juomaan pitkänkin kuivan kauden jälkeen. Alkoholiiin voi kehittyä sairaalloisen voimakas himo, ja himo voi säilyä pitkään. Huume- ja alkoholihimon tutkimusmenetelmät ovat varsin hyviä käytettäessä rottia tutkimuseläiminä. Rottamalleilla on osoitettu, että vihjeeseen liitetyn huumeiden tai alkoholin annostelun jälkeisessä vieroituksessa rottien reaktiot vihjeeseen kasvaa vieroitusajan suhteen. Ilmiö on nimetty huumehimon inkubaatioksi (incubation of drug craving). Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa pysytimme uuden menetelmän, jolla voidaan tutkia alkoholivieroituksen jälkeistä himoa käyttäen tutkimuseläiminä hiiriä sekä uutta automatisoitua IntelliCage-järjestelmää. IntelliCage-järjestelmän etuna automaation lisäksi voidaan pitää sitä, että hiiret ovat sosiaalisessa ympäristössä, kun monissa muissa malleissa eläimet ovat yksittäishäkeissä. Verrattuna rottiin huume- ja alkoholihimon tutkimusmenetelmät ovat edelleen varsin huonosti kehittyneet hiirillä, ja hyvin validoidulla menetelmällä olisi paljon käyttömahdollisuuksia. Lisäksi hiirien geneettiset muunnelmät ovat huomattavasti moninaisempia rottiin verrattuna ja täten mahdollisuudet alkoholihimon neurobiologian tutkimiseen ovat monimuotoiset. Lisäksi hiiret ovat tutkimustyökaluna varsin kustannustehokkaita. Olemme tutkineet alkoholin, alkoholi ja makeutusaine, makeutusaine sekä vesikontrollin eroja hiirien juomiskäyttäytymiseen sekä vieroituksen jälkeiseen käyttäytymiseen vieroituspäivinä 1 ja 10. Olemme havainneet, että makeutettu alkoholi lisää vieroituksen jälkeistä vihjeeseen-liittyvää käyttäytymistä verrattuna pelkkään alkoholiin tai makeaan veteen. Olemme aloittaneet uudella menetelmällä gliasolulinjaperäisen hermokasvutekijän (GDNF:n) merkityksen tutkimiseen vieroituksen jälkeiseen alkoholihimoon. GDNF on proteiini, jolla on vaikutuksia aivojen dopamiinihermosolujen elossa säilymisessä sekä dopamiinin neurotransmissiossa. GDNF:n on osoitettu vaikuttavan huumeiden ja alkoholin käyttäytymisvasteisiin laboratorioeläimillä, mutta sen merkitys alkoholivieroituksen jälkeisessä himossa on edelleen epäselvä. Tutkijat: *Maryna Veremieva*, *Mikko Airavaara*, *Vootte Voikar*, *Petteri Piepponen* ja *Jaan-olle Andresoo*, Helsingin yliopisto.

234 *Päihdeongelma perheessä - jännitteiset perhesuhteet ja eriarvoisuus.*

Sosiologian alan post doc -tutkimuksessani tarkastelen päihdeperheissä elävien lasten ja nuorten perhesuhteita, eriarvoisuuksia ja sosiaaliluokan kokemuksia. Tutkimuksen laadullista osaa varten haastateltiin 30 lasta ja nuorta, joilla on päihdeongelmainen vanhempi. Laadullisena aineistona käytetään myös tutkijan väitöskirjaansa varten keräämien 21 nuoren miehen, joilla on ollut alkoholiongelmainen isä, elämäkertahaastatteluja. Lisäksi tutkimuksessa käytetään kansallista 1987 -kohorttiaineistoa.

Vuonna 2015 aineistojen analyysi ja kirjoitustyö on edennyt. Vuonna 2014 kerättyjä lasten ja nuorten haastatteluja, jotka tehtiin osana THL:n Sata Lasissa – Varttuminen suomalaisessa alkoholikulttuuria -projektia, on analysoitu. Nuorten miesten haastatteluaineiston pohjalta ilmestyi kansainvälinen artikkeli ”Sons of Problem-Drinking Fathers: Narratives on the Father-Son Relationship” Family Science-lehdessä, ja metodiartikkeli Pirskanen, Henna et al.: ”Researching Children’s Multiple Family Relations: Social Network Maps and Life-Lines as Methods” Qualitative Sociology Review -lehdessä. Laadullisen aineiston lisäksi tutkimuksen käyttöön on saatu kansallinen 1987-kohorttiaineisto, johon on yhdistetty vuonna 1987 syntyneen ikäluokan erilaisista rekistereistä yhdistettyä dataa. Tälle aineistolle on tarkoitus tehdä erilaisia eriarvoisuuteen ja vanhempien päihdeongelmaan liittyviä analyyseja. Vuonna 2016 analyysit ja tulosten kirjoittaminen auki artikkelien ja kirjan lukujen muodossa jatkuvat. Vuoden 2015 aikana tutkija on käynyt useissa kotimaisissa ja ulkomaisissa tilaisuuksissa ja seminaareissa puhumassa perhe ja päihteet -tematiikasta. Tutkija: *Henna Pirskanen*, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos / Jyväskylän yliopisto. (henna.pirskanen@thl.fi)

235 *Alkoholin aineenvaihduntatuotteiden aiheuttamat immuunivasteet.*

Alkoholin käytön seurauksena muodostuu useita aineenvaihduntatuotteita, jotka saavat aikaan elimistön puolustusreaktioiden aktivoitumisen. Alkoholin suurkuluttajilla on seerumissaan vasta-aineita, jotka sitoutuvat asetaldehydin ja malonidialdehydin proteiiniaddukteihin. Olemme aiemmissa koe-eläintutkimuksissamme osoittaneet, että myös alkoholin aineenvaihdunnan seurauksena syntyvä rasva, fosfatidyylietanoli on immunogeeninen, eli aiheuttaa immuunivasteen. Viimeisimmät tutkimuksemme osoittavat, että alkoholin suurkuluttajien ja kohtuukäyttäjien verinäytteissä on vasta-aineita jotka sitoutuvat fosfatidyylietanoliiin. Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää alkoholin aineenvaihduntatuotteiden immunologisia ominaisuuksia vasta-ainevälitteisessä ja soluvälitteisessä immunitetissa. Selvitämme osoittamiemme vasta-aineiden geneettistä taustaa ja sitoutumiskykyä sekä vertaamme niitä rakenteeltaan samankaltaisiin molekyyliin sitoutuviin vasta-aineisiin. Fosfatidyylietanolin immunogeenisyyden mekanismien ymmärtämiseksi tutkimme fosfatidyylietanolin muodostumista ja vaikutusta elimistön puolustusjärjestelmän soluissa. Fosfatidyylietanoli on yksi uusista lupaa- vista alkoholin suurkulutuksen merkkiaineista. Tutkimuksemme tuotetut vasta-aineet ovat kiinnostavia uusien diagnostisten määrittämissä menetelmien kehittämisessä. Alkoholin aineenvaihduntatuotteiden merkitys elimistön immuunipuolustuksessa on tärkeää myös alkoholisairauksien syntymekanismien ymmärtämiselle. Tutkija: *Antti Nissinen*, Biolääketieteen tutkimusyksikkö ja Sisätautien tutkimusyksikkö, Oulun yliopisto. (antti.nissinen@oulu.fi)

APURAHAT

Alkoholitutkimussäätiön hallitus päätti kokouksessaan 23.11. vuoden 2015 apurahojen jaosta. Hakemuksia oli jätetty yhteensä 70 kappaletta ja hakemusten yhteissumma oli 2 047 172 euroa. Alkoholitutkimukseen myönnettyjen uusien apurahojen summa on yhteensä 280 160 euroa. Lisäksi jatkettiin 8 tutkimussopimusprojektin rahoittamista aikaisempien päätösten mukaisesti 91 695 eurolla. Alkoholitutkimussäätiö myönsi lisäksi erityismäärärahoista rahapeliongelmia koskeviin tutkimuksiin apurahaa 268 511 euroa.

Heikki Wariksen apurahan saivat *Juho Saari* ja *Kristiina Laitinen*.

Lukuvuonna 2014-2015 valmistuneista pro gradu –tutkielmista päätettiin palkita valtiotieteiden maisteri *Jenni Savosen* Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitokselle jättämä työ ”Asemoituminen suhteessa toisiin. Laadullinen tutkimus huumeiden käyttäjien identiteettien rakentumisesta”.

Alkoholitutkimukseen suunnattuja apurahoja on kahdenlaisia: henkilökohtaisia työskentelyapurahoja ja tutkimussopimusapurahoja.

ALKOHOLITUTKIMUKSEN HENKILÖKOHTAISET TYÖSKENTELYAPURAHAT

Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus

Valtiotiet. toht. *Heikki Hiilamo* 18 720 euroa:

Alkoholiteollisuuden strategiat alkoholijuomien mainosrajoitusten vastustamiseksi

Yhteiskuntat. maist. *Teemu Kaskela* 11 000 euroa:

Päihdeongelmaisten nuorten riski tehdä vankeuteen johtava rikos ja siihen vaikuttavat tekijät

Valtiot. toht. *Riikka Perälä* 13 500 euroa:

Welfare State Transformation at the Grass Roots. An Ethnographic Inquiry on Substance Problems and Their Treatment in the 21st century Finland

Dos. *Igor Radun* 10 130 euroa:

Kypsien naisten juomakulttuuri kansainvälisestä näkökulmasta

Prof. *Juho Saari* ja yhteiskuntat. maist. *Kristiina Laitinen* 13 850 euroa:

Sumuisten sielujen hyvinvointi – Terveysneuvontapisteissä asioivien suomalaisten hyvinvointi, etuuskien ja palvelujen käyttö, kuntoutuminen ja asenteet

Valtiot. maist. *Henri Salokangas* 12 450 euroa:
Vuoden 1969 alkoholilain vaikutukset alkoholiperäisiin sairaalahoitoihin

Valtiot. toht. *Jenni Simonen* 28 000 euroa:
Nuorten juomisen vähentymisen mysteeri - miksi alaikäiset juovat vähemmän mutta täysi-ikäiset lisäävät juomistaan?

Terveyden tutkimus

Lääket. lis. *Mari Archer* 7 000 euroa:
Matala-asteinen tulehdus masennuksen ja samanaikaisten päihdehäiriöiden tunnusmerkkinä sekä hoitovasteen ennustetekijänä

Fil. maist. *Tiina Etelälahti* 3 500 euroa:
Testosteronin yhteys alkoholiriippuvuuteen

Yhteiskuntat. maist. *Noora Heikkinen* 5 250 euroa:
Alkoholia runsaasti käyttävien nuorten aivojen rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset

MSc. *Suyen Karki* 5 250 euroa:
Psychosocial problems and substance use among Nepalese adolescents

Fil. maist. *Juho Kopra* 12 250 euroa:
Valikoituneen osallistujakadon vaikutus alkoholin suurkuluttajien määrään ja itseraportoituun kokonaiskulutukseen Finriski-terveystutkimuksessa 1972–2012

Lääket. lis. *Essi Salama* 15 000 euroa:
Maahanmuuttajien päihdeidenkäyttö ja sitä selittävät tekijät. Tutkimus kurdi-, somalialais- ja venäläistaustaisista maahanmuuttajista Suomessa

ALKOHOLITUTKIMUKSEN TUTKIMUSSOPIMUKSET

Aikaisempiin päätöksiin perustuvat jatkorahoitukset

Dos. *Marko Elovainio* ja psykol. lis. *Salla Vuoristo-Myllys* 8 100 euroa:
Alkoholin käyttö yli elinkaaren - ympäristön ja persoonallisuuden vaikutus juomistottumuksiin

Valtiot. maist. *Marke Jääskeläinen* 10 500 euroa:
Vanhempien päihdeongelmien yhteys lapsen huono-osaisuuden kasautuviin riskitekijöihin teini-iässä

Dos. *Anni-Maija Linden* ja työryhmä 15 750 euroa:
Neuroinflammaation vaikutus alkoholinkulutukseen hiirimallissa; P2RX7 reseptorin merkitys

Fil. toht. *Antti Nissinen* 1 020 euroa:

Alkoholin aineenvaihduntatuotteiden aiheuttamat immuunivasteet

Yhteiskuntat. toht. *Henna Pirskanen* 22 200 euroa:

Päihdeongelma perheessä - jännitteiset perhesuhteet ja eriarvoisuus

Valtiot. maist. *Sanna Rönkä* 21 000 euroa:

Huumeisiin liittyvät kuolemat ja riskienhallinta institutionaalisesta ja käyttäjän näkökulmasta

Valtiot. maist. *Elsa Saarikkomäki* 2 625 euroa:

Nuoret ja muuttuva kontrollikulttuuri - Riköskäyttäytymisen, alkoholin juomisen ja julkisen tilan käytön sosiaalista kontrollia

Prov. *Johanna Uhari* 10 500 euroa:

Opioidireseptorien merkitys alkoholiriippuvuuden kehittämisessä - ilmentymisen lisäämisen ja estämisen vaikutus alkoholin juomiseen

Uudet rahoituspäätökset

Dos. *Mikko Airavaara* ja fil. maist. *Maryna Koskela* 34 000 euroa:

Gliasolulinjaperäisen hermosolujen kasvutekijän merkityksen tutkiminen alkoholihimossa

Lääket. lis. *Outi Kaarre* 8 750 euroa:

Nuoret ja alkoholi - Alkoholin käytön vaikutukset neurofysiologisiin toimintoihin nuoruusikäisillä

Fil. toht. *Nina Kaminen-Ahola* ja fil. maist. *Heidi Marjonen* 39 500 euroa:

Raskaudenaikaisen alkoholialtistuksen vaikutus sikiön geenien säätelyyn ja kehitykseen

Dos. *Anni-Maija Lindén* ja fil. maist. *Mira Lainiola* 7 250 euroa:

Aivojen tulehdustilan vaikutus alkoholin riippuvuutta aiheuttaviin ominaisuuksiin

Prof. *Raija-Leena Punamäki* ja PhD, psykologi *Marjo Flykt* 32 100 euroa:

Äidin huumeriippuvuus ja lasten emotionaalinen, kognitiivinen ja psykofyysinen kehitys kouluiässä: intervention ja välittävien mekanismien rooli

Valt. maist. *Sanna Rönkä* 2 660 euroa:

Sekakäyttöön liittyvät kuolemat: trendit, lääkkeiden päihdekäyttö ja riskien hallinta

RAHAPELITUTKIMUSAPURAHAT

Fil. maist. *Jukka Ahonen* 21 000 euroa:
Suomalainen rahapelaaminen, hyvinvointivaltio ja palkkatyö

M. Soc. Sc. *Michael Egerer* 7 350 euroa:
Types of problem gambling – Continuation I

Dos. *Petri Hyytiä* 18 000 euroa:
Aivojen otsalohkon plastisuus pelaamisen eläinmallissa

Valtiot. kand. *Veera Kankainen* 21 000 euroa:
The Finn Always Wins? A Qualitative Analysis of the Public Good That Gambling Policies Create

Fil. toht. *Reetta Konstenius* 15 725 euroa:
Verkkorahapelaamisen tilannekohtaisten tekijöiden tutkimuksen metodologia ja tutkimusetiikka

Yhteiskuntat. maist. *Kalle Lind* 24 000 euroa:
Rahapelaaminen ja poliisin tietoon tullut rikollisuus

Yhteiskuntat. maist. *Johanna Marttinen* 10 500 euroa:
Peliongelman vaikutukset parisuhteeseen ja perheeseen

Valt. maist. *Riitta Matilainen* ja valt. maist. *Maria Heiskanen* 32 292 euroa: Suurten ikäluokkien (ongelma)rahapelaaminen: ikääntyminen, luokkaerot ja historiallinen muutos

MSocSc *Johanna Nordmyr* 10 050 euroa:
Gambling research in the Nordic countries 2000–2015: A systematic scoping study

Prov. *Ville Oinio* 33 658 euroa:
Rahapeliriippuvuuden neurobiologiset taustatekijät: opioidijärjestelmän ja alkoholiriippuvuusperimän merkitys

Valtiot. toht. *Mirka Smolej* 29 000 euroa:
Suomalaisten riskirahapelaaminen: ilmiön tunnistaminen, mittaaminen ja haittojen vähentäminen

Prof. *Pekka Sulkunen* 18 486 euroa:
Gambling, Science and Public Policy

Valtiot. lis. *Susanne Uusitalo* ja fil. toht. *Pekka Arstila* 27 000 euroa:
Itsehallinta rahapelaamisessa: filosofinen analyysi itsehallintaan sisältyvän koetun ajan uhasta rahapelaamisessa

MUU TOIMINTA

Esa Korpi oli Alcohol-lehden toimituskunnan jäsen.

Tomi Lintonen oli Tampereen yliopiston terveyden edistämisen dosentti ja A-klinikkasäätiön valtuuskunnan ensimmäinen varapuheenjohtaja sekä Alcohol & Alcoholism -lehden toimituskunnan jäsen.

Pia Mäkelä oli Helsingin yliopiston dosentti ja Addiction-lehden toimituskunnan jäsen.

TALOUS

Säätiön kulut vuonna 2015 olivat 711 042,98 euroa. Säätiön varsinaisen toiminnan tuotot olivat yhteensä 747 583,14 euroa ja korkotuotot 4 343,50 euroa. Tilikauden ylijäämä oli 40 879,76 euroa. Tilivuoden päättyessä vuonna 2016 maksettavia tutkimusapurahoja oli 674 446,00 euroa. Vuodeksi 2017 määrä on 89 850,00 euroa ja vuodeksi 2018 on sidottu 8 750,00 euroa.

Hallituksen jäsenille maksettiin kokouspalkkioita 1 600 euroa, työvaliokunnan jäsenille kokouspalkkioita 1 000 euroa ja käsittelypalkkioita 3 350 euroa. Rahapelivaliokunnan jäsenille maksettiin kokouspalkkioita 500 euroa ja käsittelypalkkioita 1 500 euroa.

LÄHIPIIRITOIMET

Säätiölain 487/2015 mukaan säätiön täytyy ilmoittaa toimintakertomuksessaan vuosittain tiedot säätiön suppealle lähipiirille annetuista avustuksista, muista kokonaan tai osittain vastikkeettomista taloudellisista eduista sekä muista säätiön ja lähipiiriin kuuluvan välisistä taloudellisista toimista. Ilmoittamisvelvollisuus koskee myös mahdollisia lähipiirille annettuja rahalainoja, vastuuta ja vastuusitoumuksia. Säätiö ei tilikaudella 1.1.-31.12.2015 ole antanut lainoja tai vakuuksia lähipiiriin kuuluville eikä tehnyt muitakaan lain tarkoittamia toimia lähipiiriinsä kuuluvien kanssa.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ JULKAISUJA

VÄITÖSKIRJAT

Laaksonen E: Alkoholiriippuvuuden hoitotulokseen vaikuttavat tekijät. Helsingin yliopisto ja Turun yliopisto. Väitöskirja (artikkeli)

VERTAISARVIOIDUT ALKUPERÄISARTIKKELIT KANSAINVÄLISISSÄ TIEDEJULKAISUISSA

Egerer M: Images of problem drinking and gambling – German social workers' view on self-governed drinking and game providers' profit motives (Part 1). *Soziale Arbeit* 3.2015: 102-107.

Egerer M: Images of problem drinking and gambling – German social workers' view on self-governed drinking and game providers' profit motives (Part 2). *Soziale Arbeit* 4.2015: 142-149.

Egerer M, Marionneau V: And that is where the fun ends – General practitioners' conceptualisation of the line between recreational and problem gambling. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 32: 31-47.

Egerer M, Rantala V: What Makes Gambling Cool? Images of Agency and Self-Control in Fiction Films. *Substance Use & Misuse, Early Online*:1–16, 2015. DOI: 10.3109/10826084.2015.977708

Heiskanen M, Toikka A: Clustering Finnish Gambler Profiles Based on the Money and Time Consumed in Gambling Activities. *Journal of Gambling Studies*, published online 21 May 2015. <http://link.springer.com/article/10.1007/s10899-015-9556-8>

den Hollander B, Dudek M, Ojanperä I, Kankuri E, Hyytiä P, Korpi ER: Manganese-Enhanced Magnetic Resonance Imaging Reveals Differential Long-Term Neuroadaptation After Methamphetamine and the Substituted Cathinone 4-Methylmethcathinone (Mephedrone). *International Journal of Neuropsychopharmacology*, 2015, 1–9. doi:10.1093/ijnp/pyu106

Karjalainen K, Haukka J, Lintonen T, Joukamaa M, Lillsunde P: The use of psychoactive prescription drugs among DUI suspects. *Drug and Alcohol Dependence* doi:10.1016/j.drugalcdep.2015.07.1195

Karki S, Länsimies H, Laukkanen E, Pirskanen M, Pietilä A-M: Substance use by adolescents in the Western Developmental Region of Nepal. *Journal of Substance Use* doi:10.3109/14659891.2015.1005182

Korpi ER, den Hollander B, Farooq U, Vashchinkina E, Rajkumar R, Nutt DJ, Hyytiä P, Dawe GS: Mechanisms of Action and Persistent Neuroplasticity by Drugs of Abuse. *Pharmacological Reviews* 67(4):872-1004

Lind K, Kääriäinen J, Kuoppamäki S-M: From problem gambling to crime? Findings from the Finnish National Police Information System. *Journal of Gambling Issues* 30:98-123.

Mäkelä P, Mustonen H, Lintonen T: The connection between drinking context choices and self-reported alcohol-related social harm: Results from the Finnish drinking habit survey 2008. *Drug & Alcohol Review*, DOI: 10.1111/dar.12284

Obstbaum-Federley Y, Tyni S, Mattila A, Vartiainen H, Viitanen P, Wuolijoki T, Lintonen T, Joukamaa M: Not all dependence problems recognized as risks—Comparing a medical health study with prison assessments. *European Journal on Criminal Policy and Research* 10.1007/s10610-015-9275-9

Pirskanen H: Sons of problem-drinking fathers: Narratives on the father-son relationship. *Family Science*, DOI:10.1080/19424620.2015.1116451.
Pirskanen H, Jokinen K, Kallinen K, Harju-Veijola M, Rautakorpi S: “Researching Children’s Multiple Family Relations: Social Network Maps and Life-Lines as Methods.” *Qualitative Sociology Review* 11(1):50-69. http://www.qualitativesociologyreview.org/ENG/Volume32/QSR_11_1_Pirskanen_Jokinen_Kallinen_Harju-Veijola_Rautakorpi.pdf

Räsänen T, Lintonen T, Joronen K, Konu A: Girls and boys gambling with health and well-being. *Journal of School Health* 85(4): 214–222. DOI: 10.1111/josh.12246

Räsänen T, Lintonen T, Konu A: Gambling and problem behavior among 14–16 year old boys and girls. *Journal of Gambling Issues* e-View doi: 10.4309/jgi.2015.31.1

Räsänen T, Lintonen T, Raisamo S, Rimpelä A, Konu A: Gambling intensity and risk behaviours among adolescents. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 32(5): 465-477.

Rönkä S, Karjalainen K, Vuori E, Mäkelä P: Personally prescribed psychoactive drugs in overdose deaths among drug abusers: a retrospective register study. *Drug and Alcohol Review* 2015 (1), 82–89.

Saarikkomäki E: Perceptions of Procedural Justice Among Young People: Narratives of Fair Treatment in Young People’s Stories of Police and Security Guard Interventions. *British Journal of Criminology*, doi: 10.1093/bjc/azv102.

Salonsalmi A, Rahkonen O, Lahelma E, Laaksonen M: Changes in alcohol drinking and subsequent sickness absence. *Scandinavian Journal of Public Health* 43: 364-372.

Tammi T, Castrén S, Lintonen T: Gambling in Finland: problem gambling in the context of a national monopoly in the EU. *Addiction* 110(5):746-750. DOI: 10.1111/add.12877

Virtanen P, Nummi T, Lintonen T, Westerlund H, Hägglöf B, Hammarström A: Mental health in teenage as determinant of alcohol consumption trajectories in the Northern Swedish Cohort. *International Journal of Public Health* DOI 10.1007/s00038-015-0651-5

Wilska TA, Lintonen T: The gender gap in teenagers' incomes. A 30-year trend in Finland 1983-2013. *Journal of Youth Studies* <http://dx.doi.org/10.1080/13676261.2015.1083956> <http://www.tandfonline.com/eprint/ayxt6MXPXZBjxyAK98r5/full>

VERTAISARVIOIDUT ALKUPERÄISARTIKKELIT KANSALLISISSA TIEDEJULKAISUISSA

Tossavainen M, Kunttu K, Pesonen T, Lintonen T, Raisamo S: Rahapeliongelmat ja psyykinen oireilu korkeakouluopiskelijoilla. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 52(2): 224-236.

Verho J, Pekkarinen T: Toimiiko kansallinen alkoholipolitiikka yhdenytvässä Euroopassa? Suomen alkoholiveron laskun terveysvaikutukset Ruotsissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80(5):499-510.

MUUT JULKAISUT

Lind K: Rahapelaamisen ja rikollisuuden välinen yhteys. Teoksessa: Alho, Hannu ym. (toim.) *Rahapeliriippuvuus*. Helsinki: Duodecim, 27-29.

Lintonen T: Ei raitista sukupolvea. *Haaste* 1:32-33

Lintonen T, Karjalainen K: Lääkkeiden päihdekäyttö on iso osa huumeongelmaa. *Haaste* 1:16-18

Lintonen T, Mäkelä P, Härkönen J, Raitasalo K: Tulevat sukupolvet eivät ole raitistumassa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80(1):46-53

Lintonen T, Niemelä S: Kipulääkkeiden väärinkäyttö yleistyy. *Suomen Lääkärilehti* 70(7):376-377

Lintonen T, Niemelä S: Kipulääkkeiden väärinkäyttö yleistyy. Potilaan Lääkärilehti 18.2.2015

Obstbaum Y: Päihdehaittojen kontrollin muutos. Haaste 1:7-9

Pitkänen T: Päihdehoidossa alaikäisenä olleilla suuri riski kuolla nuorena. Tiimi 5: 26-27.

Törmä S, Pitkänen S ja Huotari K: Sukupuolittuneet pelikentät. Naisten pelaaminen kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä Suomessa. Kuntoutussäätiön työselosteita 49/2015, Kuntoutussäätiö 2015.

MANNERHEIMINTIE 168b, HELSINKI

PL 30, 00271 HELSINKI

www.alkoholitutkimussaatio.fi